

som Forfatningen og slutter sig i sine simple Former saa nøje som muligt til Grundloven“. Dette Forslags Valgretsbestemmelse lød: „Kommunal Vælger er enhver i Kommunen bosat Mand, som har Valgret til Folketinget, naar han har haft fast Bopæl i Kommunen i det sidste Aar før Valget og i dette Aar har svaret Afgift til samme.“ Dette Forslag havde en Valgbarhedscensus ligesom det tidligere; valgbar var enhver i Kommunen eller Amsraadskredsen bosat Mand, som var valgbar til Folketinget, men den større Halvdelen af Byraadets eller Sogneraadets Medlemmer skulde tilhøre den Fjerdedel af Kommunens Skatteydere, som i det foregaaende Aar havde svaret størst direkte Afgift. Lad mig her samtidig erindre om, at i dette Forslag fra Orla Lehmann var det foreslaaet, at saavel Borgmestrene som Amsraadenes Formænd skulde vælges af disse Forsamlinger.

I Rigsdagens allerførste Samlinger, i 1850 og i 1851, var der saaledes fra 3 forskellige Sider fremsat Forslag om den kommunale Forfatning. 3 forskellige Sider havde haft Lejlighed til at fremsætte deres Anskuelser og Tanker om, paa hvilket Grundlag Valgretten til de kommunale Raad burde ordnes. Balthazar Christensen havde fremsat Bondevennernes Opfattelse og Krav, i Orla Lehmanns Forslag fik man det nationalliberale Partis Opfattelse, og endelig havde en højtstaaende Embedsmand, Stiftamtmand Rosenørn, der havde været Medlem af det lige afgaaede Ministerium, fremsat det i November-Ministeriet udarbejdede Forslag. Alle 3 Forslag gik altsaa for Valgrettens Vedkommende ud paa det samme: lige og almindelig Valgret for enhver i Kommunen bosat, der havde svaret Afgift til Kommunen i det forløbne Aar. De 2 sidstnævnte Forslag havde Valgbarhedsbetingelser. Da derefter i den næste Samling Regeringen tog Sagen op, opgav den det Standpunkt, hvorpaa de 3 tidligere private Forslag havde været byggede, nemlig med et Slag paa en Gang at bygge vort hele Kommunalvæsen. Man valgte i Stedet derfor kun at tage en enkelt Side op, nemlig Spørgsmaalet om Valgretten, Spørgsmaalet om de kommunale Raads Sammensætning, og man indskrænkede sig yderligere til af dette kun at tage en

enkelt Side op, nemlig Spørgsmaalet om de landkommunale Raads Sammensætning. I de Motiver, hvormed Ministeriet — Indenrigsminister Bang — fremsatte dette Forslag, der altsaa alene sigtede paa Sammensætningen af Sogneforstanderskaberne, som de hed den Gang, og Amsraadene, hedder det — med den højtærede Formands Tilfaldelse vil jeg oplæse nogle Ord af Motiverne: „Naar Grundloven bestemmer, at Kommunernes Ret til under Statens Tilsyn selvstændigt at styre deres Anliggender, vil blive ordnet ved Lov, betinges det angivne Øjemeds Opfyldelse først deraf, at der tilvejebringes en Sammensætning af de kommunale Raad, og navnlig en kommunal Valglov, der staar i større Overensstemmelse med den statsborgerlige og bedre betrygger Kommunerne en almindelig selvstændig Repræsentation, end Tilfældet for Tiden er. Det er derhos fundet rettest først at give Landkommunalraadene en saadan fornyet Organisation, ej alene fordi det er fra Landboernes Side, at Ønsket om en saadan Forandring med størst Enhed og Kraft er udtalt, medens det ikke er hævet over Tvivl, hvorvidt et lige Ønske i Øjeblikket deles af Pluraliteten af Befolkningen i Købstæderne, hvor Repræsentationen i det hele fremgaar af friere og udstraktere Valg, end for Tiden er Tilfældet paa Landet“ —, og saa nævnes der desuden et Par andre Motiver, hvorfor det er ønskeligt først at faa Spørgsmaalet om de landkommunale Raads Sammensætning afgjort. Jeg indskyder her, at Landkommunalraadene paa den nævnte Tid jo var en ganske ny Institution. Indtil op i Enevældens sidste Dage herskede der fuldstændig Uselvstændighed i de kommunale Forhold, og den kommunale Aand, der bærer Friheden og er en Betingelse for en sund Udvikling af det politiske Liv, var derfor den Gang kun meget lidt udviklet. Sogneforstanderskabene og Amsraadene vare oprettede ved en Anordning af 1841. Sogneforstanderskaberne bestode af selvkrevne Medlemmer, nemlig Sognepræsten, som derhos særlig varetog og var ret enevældig i Skole- og Fattigvæsenets Sager, dernæst Herredsfogeden, som havde Sæde og Stemmeret i Sogneforstanderskabet, naar han ønskede at være